

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-02-19
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2559-10

SÖKANDE

Saft AB
Box 709
572 28 Oskarshamn

Ombud: [REDACTED]
c/o Saft AB
Box 709
572 28 Oskarshamn

SAKEN

Slutliga villkor i tillstånd för verksamheten vid Saft AB:s ackumulatorfabrik i Oskarshamn

Avrinningsområde:
Koordinater (SWEREF99) N: 6348190 E: 588150

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslutar provotiden, upphäver den provisoriska föreskriften och fastställer följande slutliga villkor för utsläpp av metaller till det kommunala spillvattennätet.

Sanitärt avloppsvatten

17. Om utsläppet av metaller till det kommunala spillvattennätet under en rullande 24-månadersperiod i medeltal överstiger 0,4 kg kadmium eller 1,5 kg nickel per år ska bolaget utreda orsaken och inom två år, räknat från den månad då överskridandet skedde, ha vidtagit åtgärder genom fortsatt draging av skarvlös plastslang i befintliga avloppsledningar för sanitärt avloppsvatten, eller andra likvärdiga metoder som kan förväntas ge motsvarande resultat ifråga om utsläppsreduktion.

Dok.Id 355244

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

Mark- och miljödomstolen lämnade den 22 september 2011 tillstånd enligt miljöbalken till verksamheten vid Saft AB på fastigheten Jungner 9 i Oskarshamn. Frågan om slutliga villkor för utsläpp via spillvartennätet till det kommunala reningsverket sattes på provotid enligt följande.

U1. Avgörandet av frågan om slutliga villkor för utsläpp av metaller till kommunala reningsverket uppskjuts under en provotid. Bolaget ska utreda möjligheterna att ytterligare minska utsläppet av metaller med det sanitära avloppsvattnet utöver vad som anges i de provisoriska föreskrifterna, bl.a. genom kartläggning av avloppsnätet från förbindelsepunkten med kommunens avloppsnät, i syfte att lokalisera delsträckor med inläckage av förorenat grundvatten. Utredningen, tillsammans med beräknade kostnader samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till mark- och miljödomstolen inom två år från det att tillståndet tagits i anspråk.

P1. Under provotiden gäller följande provisoriska föreskrift.

Utsläppet av metaller med det sanitära avloppsvattnet får som provisoriskt riktvärde inte överstiga 1 kg nickel, 0,4 kg kadmium och 2 kg kobolt per år i förbindelsepunkten till det kommunala spillvattennätet. Om värdena överstigs ska bolaget i samråd med tillsynsmyndigheten vidta åtgärder redan innan provotiden löpt ut.

Bolaget gav in en provotidsredovisning med resultat av tre omgångar av filmningar av rörsystemet, och av fortsatta mätningar av metallhalter, delvis efter byte av flödesmätare. Enligt redovisade diagram ökade utsläppet av metaller via spillvattnet under början av 2000-talet, med kulmen 2004-2007 med utsläpp av omkring fem kg per år av nickel och omkring tre kg per år av kadmium. 2008-2012 var utsläppen genomsnittligt omkring 1,5 respektive 0,8 kg/år. Utsläppen uppges utgöra 10 resp. 20 % av tillförseln till det kommunala reningsverket. Mätningar har skett i tre delflöden (sedan 2001), varav den östra delen (MP1) svarar för 80-90 % av utsläppsmängderna.

I redovisningen framfördes fem handlingsalternativ:

- A laga skador på rör och fortsätta att underhålla dessa,
- B bygga ett separat reningsverk för sanitärt avloppsvatten (12 miljoner kr, Mkr)
- C investera i ett nytt spillvattensystem (10 Mkr)
- D dra nya slangavloppsledningar i befintliga rör, montering av pumpar (4-6 Mkr)
- E som D men begränsat till den del av nätet som ger störst utsläppsbidrag

Bolaget förordade det alternativ som innebar dragning av slang i den östra delen av avlopps nätet E. Bolaget yrkade förlängd provotid för att genomföra åtgärden och vinna erfarenheter därav. Detta tillstyrktes av länsstyrelsen och av kommunens tekniska kontor och samhällsbyggnadsnämnd.

Genom deldom den 9 januari 2014 förlängde mark- och miljödomstolen provotiden så att redovisning skulle ske senast 18 månader efter det att deldomen vunnit laga kraft. Under den förlängda provotiden gäller fortsatt de provisoriska föreskrifterna från den 22 september 2011 tills dessa att slutliga villkor fastställs. Under den förlängda provotiden ska en metod med dragning av skarvlös slang i befintliga avloppsrör tillämpas inom åtminstone den del av det östra spillvattennätet som lämnar det största bidraget till metallutsläpp till det kommunala spillvattennätet. Baserat på erfarenheterna ska efter provotiden ett förslag till slutliga villkor lämnas, eller tidigare om Saft AB finner det vara möjligt.

Slutlig provotidsredovisning har nu getts in och remissbehandlats.

YRKANDEN

Saft AB yrkar följande slutliga villkor.

Om utsläppet av metaller till det kommunala spillvattennätet under en rullande 24-månadersperiod i medeltal överstiger 0,4 kg kadmium per år ska bolaget utreda orsaken och inom två år, räknat från den månad då överskridandet skedde, ha vidtagit åtgärder.

Länsstyrelsen tillstyrker villkorsförslaget men med följande tillägg.

Efter 10 år får utsläppsmängden 0,4 kg kadmium/år på en rullande 24-månadersperiod inte överskridas.

Länsstyrelsens tillstyrkande gäller även eventuellt angivande av begränsningsvärden för nickel och kobolt (1 kg /år respektive 0,2 kg/år).

Samhällsbyggnadsnämnden yrkar att villkoret ska innehålla ett begränsningsvärde i form av ett månadsmedelvärde för kadmium, nickel och kobolt till spillvattennätet. Ett visst antal överskridanden av begränsningsvärdet bör tillåtas.

SLUTLIG PRÖVOTIDSREDOVISNING

Genomförda åtgärder

Skarvlös plastslang har monterats i ledningsavsnittet norr om byggnader benämnda F033-34 och under F220. Pumpar har installerats för att kompensera för minskningen av rörens diameter samt för att leda vattnet som tränger in mellan rör och slang i det berörda avsnittet till bolagets reningsverk. Spillvattnet från toaletterna i byggnaderna F105 och F033 pumpas således i slang under byggnad F220 för att släppas till spillvattennätet i en brunn belägen i gatan mellan F220 och F001. Ledningsdragnings, pumpar etc. har kostat ca 700 000 kr. Installationen togs i bruk den 1 februari 2014.

Resultat

Avsikten med åtgärden var att reducera utsläppstopparna i samband med hög grundvattennivå. Utvärderingsperioden har som avsetts inrymt "vårfloderna" under 2014 och 2015 men snösmältningen har under båda åren varit mindre än normalt, vilket medför viss osäkerhet i utvärderingen.

Analyserna av utgående spillvatten vid mätstationen MS1 visade förhöjda metallhalter i spillvattnet i slutet av januari 2014, dvs. inflödet av grundvatten i ledningsnätet var påtagligt förhöjt precis innan installationen togs i bruk. Därefter har ingen distinkt utsläppstopp registrerats utan variationerna i metallhalterna har varit mindre än före installationen av slangen vilket är ett tydligt tecken på att inläckaget har minskat.

Bolaget har för 2014 redovisat ett metallutsläpp med det sanitära spillvattnet av 0,7 kg nickel, 0,4 kg kadmium och 0,03 kg kobolt. Extrapolering av värdena efter första halvåret 2015 pekar mot ett årsutsläpp i samma storleksordning.

För kadmium kan förväntas ett årsvärde strax under gällande provisoriska riktvärde. Saft AB uppskattar att mängden kadmium genom installationen av slang minskat från ca 0,6 till 0,4 kg per år medan nickelutsläppet minskat från 1,3 till 0,7 kg/år. Att den uppmätta minskningen för nickel är större är helt i linje med vad som kan förväntas då nickelhalterna i grundvattnet är högre än kadmiumhalten. Koboltflödet

från Saft har legat på ca 0,03 kg/år de senaste åren, en minskning från tidigare nivåer på 0,06-0,1 kg/år.

Tabell: Kadmium- och nickelflödena (kg/år) från Saft AB och i slam från mottagande avloppsreningsverk

	2010	2011	2012	2013	2014	Prognos 2015
Kadmium, Saft AB (spillvatten)	1,5	0,48	0,57	0,54	0,44	0,36
Kadmium, Ernemar ARV (slam)	3,2	7,2	2,8	4,2	1,9	-
Nickel, Saft AB (spillvatten)	2,7	1,4	1,4	1,3	0,71	0,61
Nickel, Ernemar ARV (slam)	10,5	18,8	10	13	9,6	-

Dragning av innerslang i fler sektioner bedöms inte ekonomiskt försvarbar med tanke på den begränsade effekt som en sådan investering kan tänkas få på kadmiumflödet i det kommunala spillvattennätet. Montering av skarvfri slang skulle t.ex. enbart i återstoden av nätet bakom MS1 kosta uppskattningsvis 2 miljoner kronor och ge en årlig sänkning av kadmiumutsläppet från Safts anläggning i storleksordningen 0,2 kg.

Enligt uppgift till bolaget har Tekniska kontoret vid kommunen inte haft tillfälle att ytterligare spåra ursprunget till det kadmium som inkommer till avloppsreningsverket Ernemar, men man konstaterar att mängden kadmium i slammet minskat under de senaste åren. Bolagets insatser har säkerligen medverkat till denna minskning men utifrån de rapporterade analysvärdena bedöms att kadmium i slammet följer samma trend som övriga redovisade metaller utom möjligen zink och att större delen av minskningen således beror på andra faktorer än utsläppet från Saft. Nickelutsläppet från Saft minskade från 2013 till 2014 med 0,6 kg medan minskningen i det kommunala slammet var 3,4 kg. Motsvarande siffror för kadmium var 0,1 respektive 2,3 kg.

Förslag till slutliga villkor

Saft AB bidrar förvisso till metallmängderna i slammet från det kommunala avloppsreningsverket Ernemar men bidraget är ingalunda avgörande för slammets fortsatta hantering.

Metallutsläppet med spillvattnet från Safts verksamhet har under de senaste åren reducerats betydligt. Montering av skarvfri slang, i de avsnitt av spillvattennätet där inläckaget konstaterats vara störst, har minskat risken för överutsläpp i samband

med stor nederbörd och intensiv snösmältning. Bolaget bedömer förutsättningarna vara goda för att i fortsättningen kunna innehålla nuvarande provisoriska riktvärde. Bolaget föreslog inledningsvis även begränsningsvärdena 1 kg nickel och 0,2 kg kobolt per men i bemötande av remissvar har bolaget tagit bort detta yrkande.

Skulle i framtiden ett förhöjt utsläpp på nytt inträffa finns inga omedelbara motåtgärder att tillgå. Bolaget vet av erfarenhet att en utredning av orsaken kräver lång tid. Bolaget föreslår därför ovan angivet slutligt villkor.

YTTRANDEN

Ingivna remissvar har bemötts av bolaget och åter remitterats till de myndigheter som hade yttrat sig i provotidsfrågan, nämligen länsstyrelsen och samhällsbyggnadsnämnden. Här redovisas endast de slutliga yttrandena.

Länsstyrelsen bedömer att bolaget har visat att det inte är rimligt att det av länsstyrelsen tidigare föreslagna strängare begränsningsvärdet (direkt begränsningsvärde utan koppling till åtgärdskrav, *domstolens anmärkning*) då kostnaden för att minska det årliga utsläppet med 2 kg blir 2 miljoner kronor och då bolaget inte har full rådighet över de förutsättningar som påverkar utsläppets storlek eftersom det till stor del är avhängigt av nederbörds mängden. Länsstyrelsen anser dock att frågan är av så stor vikt att bolaget även fortsättningsvis bör arbeta med att minska utsläppen genom systematiskt arbete och vidare åtgärder där så är möjligt och bedöms ekonomiskt rimligt. Av denna anledning yrkas tillägg till det av bolaget föreslagna villkoret. Tillägget innebär skärpning av villkoret efter 10 år, vilket bör ge bolaget tid att utvärdera och skaffa erfarenhet av åtgärderna så att begränsningsvärdet klaras. I övrigt tillstyrks bolagets förslag till villkor.

Samhällsbyggnadsnämnden yrkar att villkoret ska innehålla ett begränsningsvärde i form av ett månadsmedelvärde för kadmium, nickel och kobolt för utsläpp till spillvattennätet. Ett visst antal överskridanden av begränsningsvärdet bör tillåtas, exempelvis ”villkoret ska anses uppfyllt om minst 75 % av uppmätta månadsmedelvärden understiger det föreskrivna begränsningsvärdet”. I detta fall bör villkoret även kombineras med ett årsmedelvärde för att minimera den totala påverkan från verksamheten under ett år.

Samhällsbyggnadsnämnden yttrar även att det är viktigt att metallutsläppen begränsas så långt som det är möjligt, att det är rimligt att bolaget även får krav på utsläppsmängder av nickel och kobolt och att det är rimligt att dra skarvlös slang i ytterligare avloppsrör till en kostnad av ca 2 miljoner kronor.

Samhällsbyggnadsnämnden anför därutöver bl.a. följande.

Inträngande grundvatten kan minimeras med relining men även genom att gräva dräneringsstråk eller att tillse att asfalt eller annat ytmaterial är tätt.

Enligt Oskarshamns kommuns Riktlinjer för utsläpp av avloppsvatten från industri och annan verksamhet gäller att kadmium inte bör förekomma i spillvattennätet, nickelhalten inte bör överstiga 0,05 mg/l. För kobolt saknas riktlinjer. Det är viktigt att Saft AB strävar efter att ha så god kunskap om sina utsläpp som möjligt. Företag i allmänhet har även en tendens att enbart kontrollera parametrar som är villkorsreglerade. Beroende på produktionsvolym så kommer också mängden metaller i utgående vatten att variera. Alla metaller även nickel och kobolt påverkar vattnets och slammets kvalitet och halterna bör hållas så låga som möjligt för att minska påverkan på människors hälsa och miljön. Nickel och kobolt är båda i och för sig livsnödvändiga metaller för människor, men kan leda till skador på växter och är giftiga för vattenlevande organismer. Kobolt kan vara cancerogent. Sammantaget anser därför samhällsbyggnadskontoret att ett slutligt villkor även bör omfatta kobolt och nickel.

Samhällsbyggnadskontoret anser att ha en cykel på två år för kontroll av utsläppshalter är väldigt lång tid och förespråkar därför månadsmedelvärden. Månadsmedelvärden är ett incitament till att genomföra åtgärder för att minimera utsläppen. Det underlättar också möjligheten att kunna följa föroreningshalterna, kunna göra så snabba åtgärder som möjligt och minimera risken för långvariga överskridanden. Villkoret bör formuleras som att ett visst antal månadsmedelvärden får överskridas och då kombineras med ett årsmedelvärde, för att några månader inte ska lämnas oreglerade. Ett månadsmedelvärde som ska innehållas varje månad är orimligt med hänsyn till att halten i utgående vatten till viss del styrs av nederbörds mängd.

Samhällsbyggnadskontoret önskar att Saft AB utreder hur verksamheten kan minska spridningen av föroreningar som ligger i marken till omgivningen t.ex. hamnbassängen. Samhällsbyggnadskontoret vill också framhålla att det är av vikt att bolaget arbetar kontinuerligt med åtgärder för att kunna reducera sina utsläpp av nickel och kadmium via dagvattnet.

Bolaget konstaterar att bolaget och länsstyrelsen är överens om begränsningsvärdet för kadmium under de första tio åren och delar även uppfattningen att endast kadmiumutsläppet behöver regleras i villkor. Om domstolen skulle besluta annorlunda har bolaget tidigare lämnat förslag till lämpliga utsläppsnivåer även för nickel och kobolt.

Bolaget har viss förståelse för länsstyrelsens motivering till den yrkade skärpningen efter 10 år men vidhåller sin tidigare redovisade uppfattning att en ovillkorlig begränsning på 0,4 kg kadmium per år under de rådande omständigheterna är principiellt olämplig, oberoende av tiden tills skärpningen träder ikraft. Bolaget kommer som nämnts tidigare inte att ha full rådighet över utsläppssituationen och den faktiska utsläppsnivån beror ytterst på de meteorologiska förhållandena. Det är inte rimligt att ett storregn kan få juridiska konsekvenser för bolaget, även om ärendet skulle stanna vid åtalsprövning.

Samhällsbyggnadsnämndens resonemang kring dess förslag om månadsmedelvärden kan möjligen vara riktigt vid utsläpp från en produktionprocess men knappast vid den här typen av ostyrda utsläppsförlopp som är helt oberoende av t ex produktionsvolymen.

Sammanfattningsvis vidhåller bolaget sitt förslag till slutligt villkor:

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen anser att målet är tillräckligt utrett för att slutliga villkor ska kunna fastställas och prövotiden därmed avslutas.

Frågorna för avgörande i målet är dels att precisera vilka metaller som ska villkoras, dels att ange villkor för utsläppens storlek och dels också hur begränsningsvärdena

ska utformas. Det har inte framkommit andra skäliga åtgärder än eventuell fortsatt dragning av plaströr inne i befintliga avloppsrör (relining). Önskvärt är naturligtvis att utsläppsorsaken åtgärdas, dvs. att markområdet saneras, men det torde inte finnas förutsättningar för det så länge som den tillståndsgivna verksamheten bedrivs.

I fråga om vilka metaller som ska regleras, utöver kadmium, har samhällsbyggnadsnämnden yrkat att även nickel och kobolt ska anges med begränsningsvärden i villkor, medan länsstyrelsens inställning inte är helt tydlig. Bolaget har slutligen frånträtt sina ursprungliga yrkanden om villkor för nickel och kobolt. Mark- och miljödomstolen anser att både nickel och kadmium i vart fall tidigare har varit ett problem för det kommunala slammet, och betydande utsläpp dit bör regleras. För kobolt finns inte tydliga krav på slam. Utsläppen från Saft AB av kobolt rör sig om några tiotal gram per år, vilket inte bör föranleda utsläppsvillkor.

De hittills vidtagna åtgärderna, främst relining av vissa avloppsrör, har medfört en betydande utsläppsminskning. Eftersom de tidigare kraftiga utsläppsvariationerna till stor del härrörde från mätpunkt MP1, och övriga punkter inte visat tydliga mellanårsvariationer, bör risken efter den vidtagna åtgärden för kraftiga utsläpp på värdkanten, när snösmältning och tjällossning sker eller vid kraftiga regn, ha minskat betydligt. De yrkade nivåerna 0,4 respektive 1 kg /år för kadmium respektive nickel verkar vara satta utan stor marginal till de värden som hittills har erhållits genom utsläppskontrollen. Några ytterligare minskningar är inte att vänta utan ytterligare skyddsåtgärder.

De resterande utsläppen från MP 2 och MP3 verkar ha legat på genomsnittligt någon tiondels kg/år av kadmium resp. nickel. Det utgör 5-10 % av belastningen de senaste åren på det kommunala reningsverksslammet för kadmium och några enstaka procent av belastningen med avseende på nickel, förutsatt att metallerna huvudsakligen avskiljs via slammet. Domstolen anser att det utifrån dessa värden inte är skäligt att för närvarande kräva ytterligare relining av avloppsrör inom industrifastigheten. Om utsläppsmängderna åter skulle stiga systematiskt finns dock skäl att fortsätta att åtgärda resterande rörsystem. Ett villkor med de yrkade utsläppsvärdena får i praktiken den innebörden. Yrkad nivå för kadmium framstår då som rimlig. Med tanke på skillnaden i andelen av belastningen på reningsverks-

slammet och metallernas relativa miljöfarlighet bedömer domstolen att utsläppet av nickel tål större variation än kadmium innan ytterligare åtgärder blir nödvändiga.

Det är därför rimligt att sätta villkorsnivån på 1,5 kg/år för nickel.

I fråga om villkorets utformning delar mark- och miljödomstolen uppfattningen att direkt straffbelagda begränsningsvärden inte är funktionella när verksamhetsutövaren saknar möjlighet att styra utsläppen genom processtyrning och dylika åtgärder. Det är inte heller i sådana fall meningsfullt att ange korttidsvärden med undantag för en viss andel överskridanden, så som samhällsbyggnadsnämnden har yrkat. Att nu föreskriva en skärpning till ovillkorliga begränsningsvärden om tio år enligt länsstyrelsens yrkande är inte heller meningsfullt, dels då det saknas underlag för bedömning av hur förhållandena kan ha ändrats till dess, och dels då de generella omprövningsreglerna efter tio år ändå faller ut.

Bolagets förslag till villkor har en konstruktion som kan anses vara riktvärdesliknande, då det är allmänt hållet ifråga om åtgärder vid överskridande. Även om det är funktionellt från tillsynssynpunkt, bör enligt praxisutlåtanden sådana konstruktioner så långt som möjligt undvikas. Domstolen menar att det i detta fall bör preciseras att överskridande av ett tvåårigt medelvärde medför krav på i första hand fortsatt relining av avloppsrör. För att inte låsa utvecklingsmöjligheter för andra försiktighetsåtgärder bör dock anges att andra likvärdiga metoder får användas. Det kan inte heller uteslutas att andra förklaringar till utsläppsökningar kan komma fram.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 11 mars 2016.

Lena Pettersson

Bruno Bjärnberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lena Pettersson, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnberg samt de särskilda ledamöterna Hans Eliasson och Jan Malmström.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.